

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE V RÁMCI SLOVENSKA A MOŽNOSTI JEHO OCHRANY POMOCOU EKONOMICKO – PRÁVNÝCH NÁSTROJOV

ENVIRONMENT IN SLOVAKIA AND POSSIBILITIES OF ITS PROTECTION BY USING ECONOMIC – LEGAL TOOLS

Anna Burdová – Juraj Tej – Matúš Vagaš

ABSTRACT

The environment is an inherent part of the human being. Nature and the environment are our precious heritage, that surrounds us and is always there for us. But although nature is beautiful, relaxing and allowing enough relaxation from everyday stress, but it also has negative aspects, that indicate, that it is by its actions hurting us. Air, as one of the main components of the environment, is an alarming topic, which shows considerable shortcomings in individual regions of Slovakia.

KEY WORDS

Environment. Air protection. Economic tools

JEL classification: F24, K32 O13, O34, P00.

ABSTRAKT

Životné prostredie tvorí neodmysliteľnú súčasť človeka. Príroda a životné prostredie predstavujú naše vzácne dedičstvo, ktoré nás obklopuje a je tu neustále pre nás. No hoci je príroda krásna, uvoľňujúca a umožňuje postačujúci relax od každodenného stresu má aj negatívne stránky, ktorými dáva najavo to, že jej svojimi činmi ubližujeme. Ovzdušie, ako jedna z hlavných zložiek životného prostredia, predstavuje alarmujúcu tému, ktorá v jednotlivých krajoch Slovenska vykazuje značné nedostatky.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Životné prostredie. Ochrana ovzdušia. Ekonomické nástroje

ÚVOD

Právna úprava práva na ochranu životného prostredia sa dotýka troch oblastí. Prvou je právo na priaznivé životné prostredie, druhou je právo na informácie o životnom prostredí a treťou je stanovenie povinnosti štátu, ale aj iných subjektov pri ochrane životného prostredia. Príspevok z pohľadu ekonomicko – právnej analýzy vychádza zo súčasnej ekologickej situácie, teda z doby znečisťovania ovzdušia a znehodnocovania životného prostredia, pričom objasňuje rôzne politiky a nástroje uplatňovania zelených iniciatív pri ochrane životného prostredia

MATERIÁL A METÓDA

Cieľom vedeckého príspevku je na základe teoretických východísk analyzovať životné prostredie na Slovensku, konkrétne ovzdušie krajov Slovenska a možnosti jeho ochrany pomocou ekonomicko-právnych nástrojov. Údaje, ktoré sme spracovali v príspevku boli čerpané z odborných časopisov, kníh a internetu. Sekundárne dáta o stave životného prostredia na Slovensku nám pomohli objasniť a vymedziť možný výber tých správnych ekonomicko-právnych nástrojov na ochranu životného prostredia na Slovensku.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY A DISKUSIA

Človek dostáva svojou činnosťou a ľudskou slobodou do rúk kozmickú dimenziu, ktorá bola sprevádzaná rozvojom vedy a techniky. Človek sa riadi zásadou aby bol všade a mal „prsty vo všetkom“. Týmto svojím konaním ovplyvnil ako živočíšny alebo rastlinný svet, tak aj svoje vlastné životné prostredie. Svojím konaním každý človek prispieva k čoraz viac ekologicky zdevastovanejšiemu pre človeka hrozivejšiemu prostrediu pre zdravý život (Európsky parlament 2006).

Zákon č. 17/1992 Zb. v znení neskorších predpisov definuje ochranu životného prostredia ako činnosti, ktoré slúžia na predchádzanie poškodzovaniu alebo znečisťovaniu životného prostredia. Sú to nástroje pomocou ktorých sa toto znečisťovanie alebo poškodzovanie buď obmedzuje alebo dokonca odstraňuje (Vernarský, 2014). Nástroje na ochranu životného prostredia môžeme rozdeliť do dvoch skupín:

- Pri ekonomických nástrojoch uplatňuje štát svoju právomoc len nepriamo a stále je zachovaná možnosť voľby chovania. Znečisťovateľom sú ponúknuté možné alternatívy správania sa, z ktorých majú následne možnosť vybrať si tú, ktorá je pre nich ekonomicky výhodná. Štát by svojím pôsobením mal prispievať k vytvoreniu takých podmienok, aby bol dosiahnutý žiaduci stav na celospoločenskej úrovni, ktorým je aspoň udržanie aktuálneho stavu alebo celkové zlepšenie životného prostredia. Porovnávanými kritériami sú ekonomická výhodnosť, ktorá je

podstatná pre regulované subjekty a ekologická výhodnosť, ktorá predstavuje významnosť z hľadiska spoločnosti. Dosiahnutie výhodného riešenia na oboch stranách má za následok dosiahnutie ideálneho stavu. Tento stav pozostáva z toho, že ekologicky priaznivejšie chovanie je zároveň aj ekonomicky najvýhodnejšie.

- Tieto nástroje sa začali presadzovať na začiatku 70. rokov v súvislosti s mohutnou industrializáciou čo malo za následok rastúcu mieru znečistenia. Administratívno – právne nástroje predstavujú v rámci systému ochrany životného prostredia jeden zo základných prostriedkov. Ako už bolo spomínané, tieto nástroje sú záväzné a kontrolované štátom. K ich aplikácii je súhlas adresáta nepotrebný, je vyžadované len to, aby regulovaná skupina – adresáti jednali v súlade s nimi. Je stanovená jediná možnosť chovania znečisťovateľa, tá je právne žiaduca, vynútitel'ná a kontrolovaná štátom. Ak by sa regulované skupiny rozhodli nerešpektovať túto možnosť došlo by k porušeniu právnych predpisov, a teda došlo by k protiprávnemu konaniu.

Nielen kvalita pracovného života, ale aj životné prostredie je faktor, ktorý prispieva ku kvalite života ľudí, rodín, štátov, či národov. Ak chceme žiť, prežívať v prostredí, ktoré nás obklopuje, a to príroda, respektíve životné prostredie je tým, čo musíme chrániť, ak chceme odovzdať pochodeň života aj nasledujúcim generáciám (Tolgyessy a Melicherčík, 2000).

Prelomovým dokumentom pre životné prostredie je Aarhuská dohoda, ktorá zahŕňa prístup k informáciám, účasť verejnosti na rozhodovacích procesoch, a taktiež zahŕňa aj prístup k právnej ochrane čo sa týka životného prostredia. Na konferencii ministrov životného prostredia regiónu Európskej komisie OSN v Aarhuse, ktorá sa konala v roku 1998, bola táto dohoda vyjednaná. Do platnosti vstúpila 30. novembra roku 2001. Aarhuská dohoda je obsahovo založená na 3 základných stavebných pilieroch:

- sprístupňovanie informácií o životnom prostredí verejnosti,
- účasť verejnosti na rozhodovacích procesoch, ktoré sa týkajú životného prostredia by mala byť aktívna,
- právna ochrana (Vymětal, 2012).

Podniky v environmentálnom prostredí do značnej miery zasahuje politika EÚ a upravuje celkové právne postavenie spoločnosti. Táto politika má v Európskej únii viaceré dimenzie, ktoré majú rôzne rozmery. Medzi takéto rozmery zaradíme etický, politický a ekonomický rozmer. Rozmer, ktorý je dôležitý pri prijímaní a rozhodnutí ako dosiahnuť splnenie environmentálnych cieľov, je práve posledný spomínaný rozmer, a teda ekonomický. Tieto ciele by mali byť spĺňané pri najefektívnejšom využívaní zdrojov životného prostredia. Ďalší z týchto rozmerov je etický,

ktorý zahrňuje aj morálku. Európska únia považuje tento rozmer za súčasť rozhodovacích procesov, ktoré dopadajú na životné prostredie. Posledným z týchto rozmerov je politický, ktorý predpokladá to, že sa uplatní spoločný prístup krajín ku zabezpečeniu environmentálnej politiky. Skutočnosť, že krajiny začnú spolupracovať umožňuje transparentnú formuláciu cieľov a maximalizáciu účinnosti opatrení, ktoré boli prijaté (Lieskovská 2004, AliTaha a kol. 2013).

Pristúpením Slovenska do EÚ sa ekonómovia životného prostredia zhodli na tom, že uplatňovanie bežných ekonomických princípov a zásad sa stalo predmetom ekonómie životného prostredia, hlavne ochrana ovzdušia krajiny. Tieto princípy sa týkajú riadenia životného prostredia. Primárnym zameraním tejto vednej disciplíny bolo navrhovanie rozhodnutí a ich analýza v rámci životného prostredia. Ekonomické nástroje, ktoré umožňujú korigovať nielen hospodársku politiku ako celok, ale aj jej čiastkové nástroje, smerujú k minimalizácii dopadov na životné prostredie. Riešenie environmentálnych problémov ekonomickým prístupom je v protiklade k morálnemu prístupu. Tento prístup hovorí o tom, že environmentálne znehodnocovanie – degradácia je výsledkom nemorálneho a neetického správania ľudí. O zameraní sa na prevýchovu, či vzdelávanie obyvateľstva alebo podnikateľských subjektov hovorí morálny prístup k environmentálnym problémom (Kotíková 2006, Adamišin, Kotulič a kol. 2018).

Ekonomické nástroje sú chápané ako jedna z možností podporujúca pozitívne zmeny v oblasti ochrany životného prostredia a riadenia prírodných zdrojov. Environmentálna účinnosť ich uplatňovania spočíva v znížení negatívnych vplyvov na životné prostredie a redukcii environmentálnych škôd, pričom plnia niekoľko funkcií, napr.: kompenzačnú (odškodnenie možného poškodenia ŽP), fiškálnu (príjmy do štátneho rozpočtu, ktoré sú použité k financovaniu činností zabezpečujúcich ochranu ŽP), komparatívnu (zaznamenávanie vyrovnania rôznych ekonomických podmienok znečisťovateľov) a iné. Ekonomické nástroje tvoria dôležitú súčasť slovenskej environmentálnej politiky, pričom k nim patria dane, poplatky, odvody a úhrady. Uplatňujú sa v dvoch hlavných skupinách platieb, a to platby za znečisťovanie životného prostredia a platby za využívanie prírodných zdrojov.

Problémy, ktoré sa týkajú životného prostredia sú neoddeliteľnou súčasťou každodenného života. Tieto problémy predstavujú neúprosnú daň za komfort, ktorý dnes môžeme vidieť na každom kroku, a ktorý si dnes každý môže dovoliť. Týmito problémami sú postihnuté všetky zložky, ktoré sú súčasťou životného prostredia, kde patria ovzdušie, voda, pôda a výnimkou nie je ani ľudské pokolenie. Jediným spôsobom ako zachovať a chrániť životné prostredie je to, aby sa zmenil postoj a správanie voči prírode. Riešenie tohto problému má celosvetový a interdisciplinárny charakter (Romančíková 2011).

V súčasnosti sa chemické zloženie atmosféry mení. Kedysi atmosféra obsahovala vodnú paru, dusík a oxid uhličitý. Dnes je obsah atmosféry tvorený vysokým obsahom plynov. Ide predovšetkým o tie, ktoré majú svoj pôvod v novodobej ľudskej činnosti a tých, ktoré sa nachádzajú na zemskom povrchu (Špánik, Šiška 2006).

Príčiny rastu znehodnocovania ovzdušia na Slovensku sú vo všeobecnosti známe. Všetky signifikantné príčiny (rast populácie, konzumný spôsob života, industrializácia, urbanizácia a pod.) majú za príčinu nekontrolovaný vývoj emisií, ktorý najprv viedol k lokálnym nedostatkom Slovenska. S pretrvávajúcim rastom emisii sa tento problém stal globálnym (Enviroportal, 2007).

Atmosféra má tak isto ako aj pôda nezastupiteľnú úlohu v životnom prostredí. Chráni zemský povrch pred smrteľným slnečným, kozmickým žiarením. Pre život predstavuje významnú zložku, keďže je rezervoárom plynov, ktoré sú nevyhnutné pre život. (Noskovič, Hronec 2007).

Celé územie Slovenska bolo rozdelené na zóny a aglomerácie a na základe hodnotenia ovzdušia v každej zóne/aglomerácií boli vytvorené monitorovacie režimy. Výsledky poukázali na značné znečistenie ovzdušia, čo je v súčasnosti hlavným problémom, a ktoré spôsobuje problémy s ľudským zdravím v mnohých mestách a okolitých oblastiach (EEA, 2010).

Svetová zdravotnícka organizácia odhaduje, že znečistený vzduch zabíja viac ako 6300 ľudí ročne. Situácia je horšia už len v Poľsku a Bulharsku. Podľa najnovších meraní znečistenia ovzdušia na Slovensku v rámci medzinárodného projektu Clean Air je znečistenie najväčšie v oblastiach veľkých nákupných centier alebo podzemných garážach (The Slovak Spectator, 2015).

Na základe vyššie spomenutých údajov o životnom prostredí na Slovensku sme spracovali prierez škodlivín v ovzduší v jednotlivých krajoch, pričom sme sa zamerali na štyri základné škodlivé látky ovzdušia:

Zlúčenina kyslíka (NO_x) - pre oxidy dusíka je charakteristický čpavkový zápach. CO spolu s NO_2 a uhl'ovodíkmi predstavujú bežne chemické látky. Vyskytujú sa v komunálnej a priemyselnej atmosfére, v automobilovej doprave. Zlúčeniny dusíka sú súčasťou každej formy života. Bielkoviny a ich premena v živom organizme tvoria základ každého životného pochodu. Život bez bielkovín niet. Práve dusík je prvkom, ktorý je v ľudskom tele štvrtým najrozšírenejším. Ľudský organizmus disponuje mechanizmom na vylúčenie prebytočného množstva a nepotrebných dusíkatých látok, napríklad prostredníctvom močoviny, kyseliny močovej alebo amoniaku.

Oxid uhoľnatý (CO) - prioritná časť tejto znečisťujúcej látky vzniká v atmosfére pri rozklade chlorofylu a pri oxidácii metánu. Táto znečisťujúca látka vzniká taktiež aj pri spaľovaní za podmienok prebytku uhlíka a nedostatočného prístupu vzduchu. Pri vysokých teplotách vzniká reakcia medzi oxidom uhličitým a uhlíkom.

Oxid siričitý (SO_2) - emisie síry pochádzajú z morských síranových solí, vulkánov alebo zo sírnych plynov, ktoré pochádzajú z pevniny. Kolobeh síry a jeho prirodzenosť je v súčasnej dobe výrazne ovplyvňovaný priemyselnou činnosťou človeka. Tieto výrazne zmeny sú ovplyvňované poľnohospodárskou činnosťou a jej rozširovaním na úkor lesov, či obrábania pôdy

Tuhé znečisťujúce látky (TZL) - atmosféra je tvorená veľkým množstvom tuhých látok, ktoré nazývame aj prachom. Je to zmes drobných častočiek tuhých látok v ovzduší. Tieto drobné častočky sú rozptyľované pohybom vzduchu. Ten je definovaný veľkosťou a obsahom tuhej látky. Vlastnosti a zloženie prachu sú značne ovplyvnené jeho zdrojom.

V tabuľke 1 sme sumarizovali údaje z výročných správ o znečistení krajov Slovenskej republiky za posledný známy rok 2016 v rámci štyroch škodlivých látok ovzdušia.

Tabuľka 1. Znečistenie krajov Slovenskej republiky za rok 2016

Názov znečisťujúcej látky (emisie v t/rok)	TZL	NO _x	CO	SO ₂
Prešovský kraj 2016	166,050	1 129,499	1 043,050	1 303,312
Košický kraj 2016	2 965,638	8 239,040	113 138,722	7 346,449
Bratislavský kraj 2016	212,506	4 404,710	2 329,443	3 058,576
Trnavský kraj 2016	204,309	876,672	521,651	422,734
Trenčiansky kraj 2016	638,160	4 007,981	6 758, 426	6 3438,878
Nitriansky kraj 2016	366,793	1 480,699	2 550,419	129,786
Žilinský kraj 2016	397,283	2 761,746	4 167,082	1 778,578
Banskobystrický kraj 2016	466,331	3 044, 954	21 274,149	4 361,444

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SHMU 2016

V tabuľke môžeme vidieť, že najviac znečisteným krajom je Košický kraj. Oxid uhoľnatý v tomto kraji dosahuje hodnoty, ktoré sú oproti ostatným porovnávaným krajom 100 násobne vyššie. Aj ostatné znečisťujúce látky, ktoré sú v tabuľkách uvádzané v tonách za jednotlivé roky dosahujú v priemere vyššie hodnoty v Košickom kraji. Z tohto faktu nám vyplýva, že Košický kraj je v rámci porovnávaných krajov najznečistenejším. V Košickom kraji okrem nami spomínaných štyroch látok taktiež zaznamenávame zvýšenú úroveň sírovodíka, chlóru, merkaptánov, organických látok a ďalších látok vplyvom zdrojov situovaných najmä v okrese Michalovce.

„Pre sídla s nadmerným znečistením ovzdušia sú vypracované a schválené osobitné preventívne Programy znečisťovania a kontroly ovzdušia, ktoré sa každý rok aktualizujú. Ide o sídla Košice, Veľkú Idu, Krompachy, Strážske. Dodržanie limitov znečisťovania ovzdušia v sledovaných

ukazovateľoch vo veľkej miere závisí od druhu alokovaného priemyslu v Košickom kraji, ako sú hutnícky a chemický priemysel. V sledovanom období sa výrazne hodnoty znečistenia ovzdušia nezvýšili práve pôsobením strojárskoho, elektrotechnického a potravinárskeho priemyslu. Nevytvárajú sa nové veľké zdroje znečisťovania ovzdušia, ktoré by výrazne zhoršovali kvalitu ovzdušia v kraji. V poľnohospodárstve dochádza k postupnému vzostupu živočíšnej výroby a tým zvyšovaniu splodín vylučovaných do ovzdušia (amoniak). Zavádzaním moderných BAT technológií dochádza k zmierneniu záťaže pôsobiacej na kvalitu života v regióne Košického kraja. Veľkým mobilným zdrojom znečisťovania ovzdušia je automobilové doprava, ktorá je stále hustejšia a príslušná dopravná sieť (rýchlostné cesty, diaľnice, obchvaty osídlených častí) absentuje. Jej pričinením sú vysoké hodnoty oxidov dusíka aj emisie tuhých znečisťujúcich látok“ (Výročná správa Košického samosprávneho kraja, 2016, s. 56)

Ekonomické nástroje a poplatky za emisie tvoria neoddeliteľnú súčasť slovenskej environmentálnej politiky (dane, odvody, poplatky a pokuty). Tabuľka 2 poukazuje na ovzdušie, ako zložku životného prostredia, kde znečisťovanie ovzdušia, nesplnenie a porušenie povinnosti prevádzkovateľov ako zdrojov znečisťovania, ale aj správne delikty súvisiace s regulovanými látkami upravujú príslušné právne predpisy (napr. zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, § 31, zákon o ovzduší, zákon o pôde a iné). Príslušná legislatíva vymedzuje v jednotlivých ustanoveniach povinnosti pre dané subjekty, ktoré sú povinné dodržiavať prípustné hodnoty, nakoľko pri ich nedodržiavaní sa uplatňujú aj rôzne formy ekonomických nástrojov vyplývajúcich z právnych predpisov. Vychádzajúc z údajov v tabuľke č. 1, by v našom prípade, najmä Košický kraj mal precízne dodržiavať a prijímať adekvátne riešenia v rámci zlepšenia podmienok životného prostredia, ale nevynímajúc z tejto úlohy ani ostatné samosprávne kraje na Slovensku.

Tabuľka 2. Ekonomické nástroje príslušných právnych predpisov na Slovensku

Zložka ŽP	Činnosť	Názov platby	Regulácia/ neregulácia	Príjemca platby	Príslušné právne predpisy	
Ovzdušie	Znečisťovanie ovzdušia	Poplatok za znečisťovanie ovzdušia – veľké a stredné zdroje znečisťovania		O poplatku rozhoduje obvodný úrad životného prostredia. Poplatky sú príjmom fondu.	Zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia (§ 1, § 3, § 6, § 7, ods. 1)	
		Poplatok za znečisťovanie ovzdušia – malé zdroje znečisťovania		O poplatku rozhoduje obec. Poplatky sú príjmom rozpočtu obce.	Zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia (§ 1, § 3, § 6, § 7, ods. 2)	
	Nesplnenie a porušenie povinnosti prevádzkovateľov zdrojov znečisťovania	Pokuty za nesplnenie a porušenie povinnosti prevádzkovateľov veľkých a stredných zdrojov znečisťovania		Výnosy pokút uložené okresným úradom životného prostredia a inšpekciou sú príjmom Environmentálneho fondu.	Zákon č. 137/2010 Z.z. o ovzduší (§ 30)	Zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia (§ 8)
		Pokuty za nesplnenie a porušenie povinnosti prevádzkovateľov malých zdrojov znečisťovania		Výnosy pokút uložené obcou sú príjmom obce.	Zákon č. 137/2010 Z.z. o ovzduší (§ 30)	Zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia (§ 8)
	Správne delikty súvisiace s regulovanými látkami	Pokuty za správne delikty za nakladanie s látkami a výrobkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu Zeme		Výnos z pokút uložených za správne delikty sú príjmom Environmentálneho fondu.	Zákon č. 321/2012 Z.z. o ochrane ozónovej vrstvy Zeme (§ 15, ods. 5)	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Enviroportal, 2017

ZÁVER

Človek a príroda sú v neustálom kontakte. Tak ako príroda vplýva na človeka, tak aj človek pôsobí na ňu. Príroda je krásna a poskytuje možnosti, ktoré nikde inde nenájdeme. Oddych, načerpanie síl a vyčistenie mysle sú príležitosti, ktoré nám práve príroda ponúka a nič si za to nepýta. Napriek tomu, vplyv človeka na prírodu je pozitívny ak ju dokáže chrániť, ošetrovať a priateľsky sa k nej správať. No ich vzťah nie je len o súhre a priateľskom nažívaní. Čím je rozvoj progresívnejší, tým viac vplýva na prírodu. Slovensko a rozvoj priemyselných parkov, výrub zelene, ničenie parkov, či výstavba „mestských džunglí“ predstavujú skutočnosti, ktorými človek

negatívne vplyva na životné prostredie. Ekonomickými nástrojmi a regulátormi ovzdušia aspoň čiastočne zamedzíme korporátnym spoločnostiam ničiť životné prostredie a nasmerujeme Slovensko tým správnym smerom k lepšiemu zajtrajšku.

LITERATÚRA

- Adamisin, P. Kotulič, R. a kol. (2018). Managerial approaches of environmental projects: An empirical study. In: Polish Journal of Management Studies. vol. 17. no. 1. pg. 27-38. ISSN 20817452
- AliTaha, V. Sirková, M. Ferencová, M. (2013). Selected practices of talent management: Insight into Slovak organizations. In: Polish Journal of Management Studies. vol. 8. pg. 16-25. ISSN 20817452
- Enviroportal. (2007). Kvalita ovzdušia na Slovensku [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <https://www.enviroportal.sk/clanok/kvalita-ovzdusia-na-slovensku>
- Enviroportal. (2017). Ekonomické nástroje. [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/starostlivost-o-zp/ekonomicke-nastroje>
- European Environment Agency. (2010). Air pollution – State and impacts (Slovakia). [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/soer/countries/sk/air-pollution-state-and-impacts-slovakia>
- Európsky parlament. (2006). Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín. Správa: Tematická stratégia recyklovania odpadu. 2006/2175 (INI)
- Hronec, O. a kol. (2007). Environmentálne aspekty poľnohospodárskych technológií. 2. vyd. Nitra: Vydavateľstvo SPU. ISBN 978-80-8069-971-0.
- Kotíková, E. (2006). Ochrana životného prostredia v ekonomickej teórii. In: *Ekonomická ekonomie*. vol. 54. no. 2. p. 261-273. ISSN 0032-3233
- Lieskovská, Z. (2004). Pár slov o histórii integrácie v európskom priestore a vývoji environmentálnej politiky. In: *Enviromagazín*. vol. 18. no. 5. ISSN 1335-1877 Dostupné z: http://www.enviromagazin.sk/enviro2013/enviro5/EM_05_2013%20web.pdf
- Noskovič, J. a kol. (2007). Ochrana a tvorba životného prostredia. Nitra: Vydavateľstvo SPU. ISBN 978-80-8069-978-9.
- Romančíková, E. (2011). Ekonomika a životné prostredie. Bratislava: Iura Edition. s. r. o. ISBN 978-80-8078-426-3.
- SHMU. (2016). Verejné prístupné informácie 2016. [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <http://www.shmu.sk/sk/?page=2281>
- Špánik, F. Šiška, B. a kol. (2006). Biometeorológia. 2. vyd. Nitra : Vydavateľstvo SPU.

ISBN 80-8069-794-9.

The Slovak Spectator. (2015). Slovak airqualityamongworst in Europe. [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20057804/slovak-air-quality-among-worst-in-europe.html>

Tolgyessy, J. Melicherčík, M. (2000). Globálne problémy životného prostredia a trvalo udržateľný rozvoj. Banská Bystrica, FPV UMB. ISBN 80-8055-446-3.

Vernarský, M. (2014). Hmotnoprávna regulácia vybraných odvetví verejnej správy. Košice: Fakulta verejnej správy UPJŠ v Košiciach. ISBN 978-80-8152-128-7.

Vymetál, J. (2012). Informační zdroje v životním prostředí. Praha: WoltersKluwer ČR, a.s. ISBN 978-0-357-73-9.

Výročná správa Košického samosprávneho kraja. (2016). [online]. [cit. 15. septembra 2018]. Dostupné z: <https://web.vucke.sk/files/sk/uradna-tabula/financie/vyroczna-sprava/vs2016.pdf>

*Príspevok z medzinárodnej vedeckej korešpondenčnej konferencie EAEP 2018, 21. – 23. október 2018 (Prešov, Slovenská republika).

KONTAKTNÁ ADRESA

JUDr. Anna Burdová, PhD. Fakulta Manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove, Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mail: anna.burdova@unipo.sk

doc. Ing. Juraj Tej, PhD. Fakulta Manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove, Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mail: juraj.tej@unipo.sk

Mgr. Matúš Vagaš, Fakulta Manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove, Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mail: matus.vagas@smail.unipo.sk